

УДК 373.064.1:316.624-055.52]:342.922(477)

«БАТЬКІВСЬКИЙ ТЕРОРИЗМ» АБО ХТО ЗАХИСТИТЬ ВЧИТЕЛІВ У СУЧАСНІЙ ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Іваній О.М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Зміни в політичному та економічному житті країни викликали значні зміни в системі освіти. Це стало причиною багатьох проблем та відбилося на взаєминах освітніх установ і сім'ї. Аналізується стан шкільної дійсності та висвітлюються негативні сторони відсутності відповідальності батьків та учнів за грубе порушення дисципліни під час навчального процесу, хамство, тиск на вчителя. Пропонуються можливі шляхи вирішення проблеми, що склалася. Автором наголошується, що вкрай важливо на державному рівні повернути повагу й шану до вчителів, надавати їм всебічну підтримку.

Ключові слова: престиж професії вчителя, права вчителів, конфліктні ситуації, тиск батьків, статус педагогів, завдання держави.

Постановка проблеми. Зі змінами політичного та соціально-економічного життя сучасної правової країни, зростають вимоги суспільства до якісної освіти, яка проголошується одним із пріоритетних напрямків державної політики. Відповідальність навчати та виховувати нове покоління покладається на вчителів, яких Міністерство освіти і науки назвало «агентами змін» Нової української школи. Тих, хто попри зовнішній тиск, брак ресурсів і підтримки, намагатиметься робити своє середовище та країну кращими. Тому один із головних принципів НУШ – умотивований учитель, а мета держави – сприяти його професійному та особистому зростанню, підвищувати соціальний статус.

А чи відчувають вчителі себе по-справжньому захищеними з боку держави, як це декларується реформами?! Адже престиж професії вчителя за останні роки впав до критичної позначки. І цьому сприяли як соціальні та економічні фактори, так і загальне ставлення суспільства до вчителів. Якщо раніше на авторитет учителя серед учнів працювала громадська думка, престижність педагогічної професії, дівість важелів виховання на батьків через партійну організацію, на шкільних хуліганів – через піонерську та комсомольську організації, то тепер вчитель, на думку самих педагогів, беззахисний і всюди крайній, створюється благодатний ґрунт для процвітання шкільного хамства. Поставив двійку – поганий учитель, сам собі її поставив, не навчив, не знайшов підходу до учня. Скаржитися нікому (позиція адміністрації – це ваші проблеми як вчителя, в інституті ж педагогіку з психологією вчили; позиція багатьох батьків – моя дитина вам нагрубилла, значить, ви самі це заслужили). Досвідчені колеги закликають «не приймати близько до серця» витівки учня (власне, з ним не жити, дітей не хрестити), ігнорувати (яке діло, що учень грає на телефоні), ставитися з гумором (дуже смішно, коли п'ятикласники на уроці висміюють портрети істориків, що висять в кабінеті) або «ставити пустунів на місце» (різними способами – від висміювання учня до того, щоб скористатися камерою спостереження або силою колективної думки).

Такий стан речей не міг не позначитися на взаєминах учасників освітнього процесу: незадоволені батьки, скривджені діти – кожен вважає за необхідне нагадати вчителю про свої права,

забуваючи про обов'язки. Сьогодні вчителі не відчувають себе захищеними від необґрунтованих вимог і претензій з боку батьків. Найчастіше деякі з них не йдуть вирішувати проблему безпосередньо з учителем або адміністрацією школи, а пишуть скарги в усі інстанції. Професія вчителя пов'язана з колосальним психологічним навантаженням, складно залишатися об'єктивним, відчуваючи постійний пресинг. Все це веде до конфліктів. При цьому конструктивні, цивілізовані відносини між ними можна вибудувати, тільки спираючись на правову базу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники проблем модернізації вітчизняної освіти приділяють значну увагу формуванню державної політики в галузі освіти та напрямів її розвитку. Зокрема Т. Шамова, П. Третьяков, Н. Капустін розглядають освіту, як безперервну систему, процес формування та розвиток людської особистості. Останнім часом на державному та міжнародному рівнях відбувається підвищення інтересу до проблеми партнерської взаємодії між шкільним колективом та членами родини. В. Вершиніним, Т. Виноградовою, О. Докукіною, Т. Кравченко, О. Лядобрук, Л. Обуховою, Л. Панфіловою, О. Савченко, Н. Толстоуховою, І. Хоменко та іншими зацентровано увагу на актуальності партнерської співпраці як важливої умови у вихованні дитини, на постійній, цілеспрямованій спільній діяльності колективу школи та родини як провідників соціального досвіду для зростаючої особистості у процесі соціалізації.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим, у науковій літературі відсутні дослідження щодо правового статусу вчителя як одного з основних суб'єктів освітнього процесу, не обґрунтовано його взаємодій з учнями та їх батьками, не описано механізмів захисту прав педагогів з боку держави.

Права людини, на думку науковців та юристів, завжди стоять на боці захисту інтересів більш слабкої сторони. І якщо по відношенню до учнів учитель є сильнішою стороною, то по відношенню до держави – більш слабкою, і тому потребує захисту своїх прав. Сучасний учитель знаходиться в ситуації «учень (клієнт) завжди правий». Сучасні діти ростуть в світі, схожому на бої без правил. Є лише одна установка: «Ти нічого нікому не винен – візьми своє».

На наш погляд, положення, які посилено декларується в останні роки, а саме те, що освіта є сферою послуг, яка продається, визнається товаром, завдають непоправної шкоди як освітнім установам, так і державі. Державні та комунальні освітні установи – не служба побуту, не підприємство громадського харчування, не сауна, щоб основним видом її діяльності стало надання платних послуг. І освіта – не товар. Завдання професії педагога більш складні. Теоретично купити знання за гроші (зокрема, документ про освіту) можна, але як купити повагу до старших, патріотизм, любов до Батьківщини, інші цінності та людські якості? Тим часом вироблення цих якостей у молоді – одна з основних задач роботи вчителя.

Чиновники, батьки, громадськість звинувачують освітян у тому, що вони не компетентні, не можуть знайти правильні підходи до дітей, методи тощо, але суть у тому, що держава не збалансувала права учня і права вчителя, віддаючи перевагу стороні учня. Вчителі у нашій державі є однією з найнезахищених у правовому плані верств населення. Особливості трудового законодавства для освітян такі, що сьогодні ти позивач у справі до рідного райвідділу освіти, а завтра в тебе мінімальне навантаження й мінімальна заробітна плата.

Ці актуальні, але не розкриті проблеми й зумовили вибір даної теми.

Формулювання цілей статті – проаналізувати чинне законодавство, що регулює питання освіти, зокрема підвищення статусу викладачів, захист їх прав, виявити проблеми тиску на вчителів, знайти шляхи вирішення проблеми.

Виклад основного матеріалу. Права та обов'язки учителів у закладах загальної середньої освіти визначають: Кодекс законів про працю України [1], Закон України «Про освіту» [2], Закон України «Про загальну середню освіту» [3], інші нормативно-правові акти. У Законі про освіту правам і обов'язкам учителів присвячена стаття 54, що має назву «Права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу». Але одних законів не достатньо, має працювати і реальний механізм захисту вчителів з боку держави.

У сучасній школі конфлікти стали звичайною справою. Учні «несуть» у школу в трансформованому вигляді всі соціальні суперечності нашого суспільства, які в свою чергу породжують жорстокість, хамство, озлобленість у групових та міжособистісних стосунках. Хоча вчителю, як і кожній людині, статтею 28 Конституції України [4] гарантоване право на повагу до його гідності, а пунктом 1 ст. 55 Закону України «Про освіту» встановлено право педагога на захист професійної честі та гідності, на уроках діти дозволяють собі образи й глузування, всіляко провокують вчителя – не працюють, не підкоряються вимогам, граються з телефонами і хизуються тим, що вчитель не має права ставити двійку за поведінку і не має права розмовляти з ними в тоні, який їм не подобається. Багато хто розповідає батькам ситуацію абсолютно протилежну, виставляючи себе об'єктом цькування з боку вчителя. Будь-які виховні моменти діти сприймають у штики і залучають на свій бік батьків. Ті, в свою чер-

гу, приходять розбиратися, відриваючи вчителя від його прямої роботи, звинувачуючи в неповазі й грубості щодо їхньої дитини, яких, як правило, не було зовсім, оскільки вчитель має право в коректній формі, усно або письмово (наприклад, у щоденнику) висловити критичні зауваження щодо навчання та/або поведінки учня. Стаття 30 Закону України «Про інформацію» [5] встановлює, що «...ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за висловлення оціночних суджень. Оціночними судженнями, за винятком наклепу, є висловлювання, які не містять фактичних даних, критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути витлумачені як такі, що містять фактичні дані, зокрема з огляду на характер використання мовно-стилістичних засобів (вживання гіпербол, алегорій, сатири). Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості».

Пункт 70 Положення про загальноосвітній навчальний заклад [6] (далі – Положення) встановлює, що дисципліна в загальноосвітніх навчальних закладах дотримується на основі взаємоповаги усіх учасників навчально-виховного процесу, дотримання правил внутрішнього розпорядку та статуту навчального закладу. Законодавство містить заборону лише щодо застосування методів фізичного та психічного насильства до учнів. Інші види впливу дозволені.

Давно стало нормою «по дзвінку» від впливових батьків підвищувати успішність дитини в школі. А будь-яка відмова виконувати такі вимоги обертається для вчителів залякуванням або скаргами до всіх можливих інстанцій. Хоча вчитель має право вимагати від учнів виконання обов'язків, покладених на них законодавством, статутом навчального закладу. Пункт 75 Положення серед таких обов'язків передбачає, зокрема, оволодіння знаннями, вміннями, практичними навичками в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом загальної середньої освіти; дотримання вимог законодавства, моральних, етичних норм, виконання вимог педагогічних та інших працівників закладу відповідно до статуту та правил внутрішнього розпорядку закладу; дбайливе ставлення до державного, громадського і особистого майна, майна інших учасників навчально-виховного процесу; дотримання правил особистої гігієни.

Однак для учнів немає ніякої мотивації навчатися в школі, бо атестат, хоч і з одиницями, не впливає на вступ. То виникає питання – для чого вчитися у школі? Для чого вчителі? Статус педагогів знижений до мінімуму, не говорячи про зарплату, вони, ніби голі в своїх правах, а учень захищений повністю.

Відрахувати учня із загальноосвітньої школи неможливо, оскільки згідно ст. 53 Конституції України, повна загальна середня освіта є обов'язковою. Пункт 28 Положення передбачає лише переведення учнів з гімназій, ліцеїв, колегіумів до закладу за місцем проживання. Не може бути використане в якості дисциплінарного стягнення і залишення для повторного навчання, оскільки п. 58 Положення передбачає таку можливість лише для учнів початкової школи, які через поважні причини за результатами річного оцінювання не засвоїли навчальну програму.

Раніше у школі діяв принцип «багата та праяка». «Батіг» – залишити на другий рік, низькі оцінки в атестаті, які впливали на вступ до ВНЗ тощо, «пряник» – золота медаль, перемога на учнівській олімпіаді, високі оцінки, інтерактивні технології, ігри, різноманітні інновації. Тепер у школи забрали «батіг» і залишили тільки «пряник». У дітей від природи основний вид діяльності і засвоєння нового – гра. Отже, коли вчитель не застосовує на уроці гру, а звичні методи і форми, то він відразу здійснює насилля над дитиною. Хоча в професійній площині, п. 1 ст. 55 Закону України «Про освіту» гарантує вчителю вільний вибір форм, методів, засобів навчання, виявлення педагогічної ініціативи.

Побуває думка, що кожному педагогові потрібно, в першу чергу, самому подбати про своє добре ім'я. І це справедливо, адже повага до вчителя формується на кожному уроці, починаючи з його відношення до учнів, до знання предмета, за здібності знаходити гідний вихід зі складних педагогічних ситуацій, за зовнішній вигляд, особисті якості, відповідність певним етичним правилам. Сучасний вчитель має бути готовий до змін кожного дня. Має відшукати правильний настрій, перебувати в постійному контакті з колегами-педагогами, вміти управляти своїм часом, мати здатність адаптуватися до освітнього середовища, завжди бути в тонусі і мати доступ до будь-якої освітньої інформації, вміти перетворити Інтернет та смартфони на своїх союзників, бути організованим, постійно навчатися і мати терпіння, що є вкрай важливим для педагогів, змінити імідж та обов'язково залучитися підтримкою батьків, зробити так, щоб вони стали їх справжніми партнерами.

Проте, хто з батьків, чії діти відвідують школу, може охарактеризувати свої відносини з педагогом як співпрацю? Напевно, не кожен. Адже співробітництво має на увазі не просто спілкування з педагогом, а взаємодію з ним на рівних, коли жодна зі сторін не займає авторитетну позицію «над» співрозмовником. На практиці часто буває, що батьки, спілкуючись з педагогом, дивляться на нього зверхньо, вказуючи, як йому працювати.

Проблему низького статусу вчителя необхідно починати вирішувати саме з сім'ї, де батьки повинні прищепити дітям повагу і шану по відношенню до педагогів, активно взаємодіяти з учителями в рішенні різних проблем, бачити в учителі партнера в вихованні дитини.

Пункти 1-3 ст. 150 Сімейного кодексу України [7] встановлюють, що батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини; піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти. Пункт 90 Положення встановлює, що батьки та особи, які їх замінюють, є відповідальними за здобуття дітьми повної загальної середньої освіти, їх виховання і зобов'язані, зокрема, зобов'язані створювати умови для здобуття дитиною повної загальної середньої освіти за будь-якою формою навчання; забезпечувати дотримання дітьми вимог статуту закладу; поважати

чесність і гідність дитини та працівників закладу; постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей; виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до Вітчизни, сім'ї, державної та рідної мов; повагу до національної історії, культури, цінностей інших народів; виховувати у дітей повагу до законів, прав, основних свобод людини.

Однак на практиці відбувається навпаки. Педагог виявився як у шоу «за склом», оскільки діти приходять на уроки з диктофонами, з камерами в мобільних телефонах. Дитина знімає. І через кілька хвилин мама, якщо вона, наприклад, популярний блогер, викладе все в соцмережах.

При вирішенні конфліктних ситуацій окремі учні та їх батьки зловживають своїми правами, користуючись статусом вчителя, адже останній – публічна особа і кожна його дія та виступання знаходяться під пильною увагою. Вказане стосується не лише робочого місця, адже згідно змісту п. 3 ст. 41 Кодексу законів про працю України, підставою для звільнення працівника, який виконує виховні функції, може стати вчинення аморального проступку поза місцем праці у позаробочий час. Захопившись пропагуванням і відстоюванням прав дитини, якою у відповідності до Конвенції про права дитини, Сімейного кодексу України, особа визнається аж до 18 років, часто забуваємо, що учні наділені також і обов'язками. Мало того, що батьки ставляться до школи споживацькі, вони стали вступати в відверті конфлікти з педагогами.

Можна навіть класифікувати таких батьків за певними ознаками [8].

«Перфекціоністи» або *«батьки вундеркіндів»* щиро вважають своїх дітей геніальними, або намагаються їх такими зробити, не зупиняючись ні перед чим. Їхня дитина має бути найкращою, найпершою та найуспішнішою. Вони справді докладають до цього нелюдських зусиль, займаються самі, наймають репетиторів, щоразу більше навантажуючи ту нещасну дитину. Водночас будь-який неуспіх свого чада такі батьки сприймають як особисту драму і звинувачують у цьому вчителя. Це він прискіпується до дитини або некоректно формулює завдання. Розмовляти з такими батьками треба лише мовою фактів, пояснюючи, за якими критеріями виставляються оцінки.

«Самоусуванці», віддавши дитину до школи, «вмивають руки». Тобто самоусуваються від будь-якого виховного процесу, щиро вважаючи, що їхня функція полягає лише в тому, щоб нагодувати і вдягти нащадка. Решту має робити школа. Такі перевихованню не підлягають, бо абсолютно впевнені у своїй правоті.

«Прохачі» або *«квочки»* у м'якій формі вимагають від учителя особливої уваги до своєї дитини, таким чином, ставлячи його у скрутне становище. З одного боку, вчителю незручно відмовити таким батькам, з іншого – він фізично не може бути нянькою для однієї дитини, оскільки в результаті на школяра обрушується лавина негативу від однокласників, а винним залишається, певна річ, учитель.

«Терористи» відкрито пресингують учителів і постійно «виховують» їх, звинувачуючи в поганому ставленні до своєї дитини: «ви підвищили

го-лос, ви занизили оцінку, ви взагалі кепсько ставитесь до дитини». Вони постійно чимось невдоволені й за кожної нагоди це невдоволення озвучують. Дитина в такій ситуації засіб, за допомогою якого батьки демонструють усьому світові свою зіркову унікальність.

«Скандалісти» до школи ходять нечасто, але вчителям надовго вистачає цих візитів. Як правило, це невірні люди, які відвідують школу лише для того, щоб захистити крихітку від лихого вчителя, на якого вона вдома наскаржилася. У кращому разі, вони просто влаштовують грандіозний скандал, у гіршому – обкладають брудною лайкою, в найгіршому – можуть навіть вдатися до побиття. Але, хоч це і дивно, саме з такими надто емоційними батьками найлегше порозумітися, даючи їм випустити пару, а потім украй доброзичливо і спокійно розповісти, як було насправді.

«Насильники» дізнавшись про будь-яку провину учня (двійка, бійка, неухважність на уроках, бешкетування на перервах) з виховною метою б'ють дитину. Знаючи про такі особливості виховання в окремо взятій сім'ї, вчитель намагається, як може, захистити дитину – приховуючи від батьків небезпечну правду.

«Садомазохісти» свідомо принижують своїх дітей, розповідаючи всім навколо, які вони погані й бездарні. Чи то справді недооцінюючи їх, чи то, піддаючись власному комплексу неповноцінності (можливо, їх теж у дитинстві недолюбили). Будь-які намагання вчителя пояснити, що дитина не гірша за інших і зовсім не заслуговує на таке ставлення, зазнають фіаско.

«Найрозумніших» завжди щось не влаштовує – шкільна програма, якість навчання, конкретний учитель. Вони постійно шукають негатив у викладачах, а, знайшовши, порушують питання на батьківських зборах щодо заміни якогось учителя на іншого. Як правило, йдеться про вчителів-предметників, які раптом поставили дитині не ту оцінку, якої, на думку батьків, вона заслуговує. Причому на кожних зборах об'єкт невдоволення новий. А ще такі батьки мають звичку вчити викладачів азів їхньої професії: як треба виховувати дітей, як завоювати у них авторитет тощо. І не задумуються над тим, що це, м'яко кажучи, некоректно.

«Активісти», яких обирають до батьківських комітетів, є ініціаторами теплої підлоги, підвісної стелі з прихованим світлом і нових меблів. Це вони збирають на всі ці недоречності гроші і чатують на неплатників. Це вони, постійно фонтануючи ідеями, влаштовують екскурсії чи культпоходи. Здавалося б, тільки мріяти про таких батьків у класі, але справа в тім, що їх забагато. Не за кількістю, звісно, а в сенсі заповнення собою вільного простору. Вони надто втомлюють або й просто набридають, як іншим батькам, яким немає спокою через таку надлишкову активність, так і вчителю, якому можуть зателефонувати о сьомій ранку в суботу, аби поділитися щойно народженим креативом стосовно оформлення класу чи проведення чергового свята.

«Стукачі» – одна з найнеприємніших категорій неординарних батьків. Якщо в класі виникає якась проблема або конфліктна ситуація (побилися діти, зник у когось мобільний телефон, не-

належно, на їхній погляд, працює батьківський комітет, не так поводитьсь вчитель) – замість спробувати владнати конфлікт на місці, «стукачі» одразу звертаються до «інстанцій». Якщо ж, не дай Боже, в них виникне підозра, що зібрані в фонд школи гроші витрачені не за призначенням, – до правоохоронних органів прийде наклеп із детальним викладенням цих підозр.

Подання скарги, як правило, має наслідком детальну перевірку особи і педагогічної діяльності вчителя і, на перший погляд, не тягне жодних правових наслідків для заявника. Але кількість звернень до суду з цих питань – мінімальна, адже у відповідності до ст. 60 Цивільного процесуального кодексу України [9], позивач зобов'язаний довести ті обставини, на які він посилається як на підставу своїх вимог. Окрім того, суд розглядає справу лише у межах позовних вимог. Вчителю слід активно захищатись: збирати свідчення вдячних випускників, демонструвати досягнуті успіхи й отримані заохочення тощо. Слід зробити хід у відповідь – наприклад, за наявності підстав, звернутись зі скаргою на дії батьків до органів опіки та піклування. Можна звернутись до суду за спростуванням недостовірної інформації. Згідно п. 15 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27.02.2009 року «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» недостовірною вважається інформація, яка не відповідає дійсності або викладена неправдиво, тобто містить відомості про події та явища, яких не існувало взагалі або які існували, але відомості про них не відповідають дійсності (неповні або перекручені). Згідно з ч. 3 ст. 277 Цивільного кодексу України [10] негативна інформація, поширена про особу, вважається недостовірною, якщо особа, яка її поширила, не доведе протилежного (презумпція добропорядності). Негативною слід вважати інформацію, в якій стверджується про порушення особою, зокрема, норм чинного законодавства, вчинення будь-яких інших дій (наприклад, порушення принципів моралі, загально визнаних правил співжиття, неетична поведінка в особистому, суспільному чи політичному житті тощо) і яка, на думку позивача, порушує його право на повагу до гідності, честі чи ділової репутації. Спростування поширеної недостовірної інформації здійснюється незалежно від вини особи, яка її поширила. Згідно ст.31 Закону України «Про інформацію», у разі якщо порушенням права на свободу інформації особі завдано матеріальної чи моральної шкоди, вона має право на її відшкодування за рішенням суду. Окрім того, ст. 383 Кримінального кодексу України [11] встановлює кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину. Для притягнення до відповідальності таких повідомлювачів необхідно звернутись із відповідною заявою до правоохоронного органу. За таких обставин, повідомлення скаргником органу державної влади неправдивих відомостей може потягнути за собою істотні негативні наслідки для нього самого, а завідомо неправдиве повідомлення про злочин – навіть кримінальну відповідальність [12].

Раніше профспілки захищали вчителя від директора, а зараз потрібно директора захищати від агресивного батьківського співтовариства

і некомпетентності деяких ЗМІ, які виливають ці проблеми на публічне обговорення.

Якщо б вчитель мав статус, як у державного службовця або такий, як, наприклад, у поліцейського, будь-який напад на вчителя – словесний чи фізичний – трактувався б як кримінальний злочин. Крім цього в нього була б висока соціальна захищеність та достатній рівень оплати праці.

Вчителям потрібні юридична допомога і супровід. Адже, незважаючи на те, що Україна, згідно з Конституцією, декларує цінність людини, її права і свободи як головний пріоритет у діяльності держави [4], вже багато років поспіль вона займає лідируючі позиції щодо кількості звернень до Європейського суду з прав людини (4-5 місце). Це свідчить про недосконалість національної судової системи і про те, що держава самостійно не може захистити порушене, невідоме або оспорюване право чи інтерес. На кожен неадекватний вчинок у бік педагога повинна бути відповідь. Це має бути одним із пріоритетних завдань держави, реалізація якого повинна бути не тільки юридично закріплена, але й належним чином забезпечена.

Треба повернути мотивацію до навчання і механізми впливу на неї. Наприклад, ЗНО – це механізм впливу на деякі предмети, а що робити іншим предметникам, дисципліну яких не обрав випускник і вважає цей курс не потрібним? Для чого ходити на відповідні уроки? Та й оцінка – не головне, головне – сертифікат з найвищими балами! І думки (як у учнів, так і в їхніх батьків, коли їх дитина переходить до старшої школи) – тільки про це.

Пропонуємо також: не приймати до розгляду будь-якими інстанціями скарги від батьків на вчителів без вагомих доказів; залучати до відповідальності батьків за факт наклепу в скаргах і заявах на педагогів; притягувати до відповідальності батьків, чиї діти дозволяють собі в грубій формі порушувати дисципліну на уроці та нахабно себе поводити, словами чи діями ображати вчителів; законодавчо закріпити необхідність перевірки випадків звільнення вчителів «за власним бажанням» протягом навчального року, виявлення порушень тиску батьків і адміністрації. На нашу думку, ці заходи дозволять поліпшити навчальний процес і сприятимуть не тільки підвищенню якості дисципліни, а й більш відповідального підходу батьків до виховання своїх дітей.

Висновки. Отже, професія вчителя була й залишається однією з найважливіших у нашому суспільстві. Вкрай важливо на державному рівні повернути повагу й шану до вчителів, надавати їм всебічну підтримку, в тому числі юридичну, психологічну, матеріальну, методичну.

Серйозну роль у підвищенні престижу вчительської професії мають відігравати засоби масової інформації, які формують громадську думку. Потрібно всіма способами доносити до громадян, що вчитель – дуже важлива і шанована професія, вчитель – це, перш за все, союзник батьків у навчанні й вихованні дитини, а не ворог.

Тільки при відчутті поваги до професійної та людської честі та гідності вчителі будуть навчати і виховувати для держави нові покоління гідних громадян. Адже, як говорив Отто фон Бісмарк: «Війни виграють не генерали, а шкільні вчителі».

Список літератури:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971. Дата оновлення: 11.10.2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0001.html (дата звернення: 25.11.2018).
2. Про освіту: Закон України від 16.05.2017 № 2026-VIII. Дата оновлення: 08.06.2017. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172026.html (дата звернення: 25.11.2018).
3. Про загальну середню освіту: Закон України від 13.05.1999 № 651-XIV. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T990651.html (дата звернення: 25.11.2018).
4. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с. Ст. 141.
5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. Дата оновлення: 28.02.2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T265700.html (дата звернення: 25.11.2018).
6. Положення про загальноосвітній навчальний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778.
7. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. Дата оновлення: 28.08.2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T022947.html (дата звернення: 25.11.2018).
8. Н. Кулик. «Сказані» батьки – головний біль і стихійне лихо для будь-якого вчителя. Освітній портал «Педагогічна преса». 30.11.2016. URL: <https://pedpresa.ua/172843-skazheni-batky-golovnyj-bil-i-styhijne-lyho-dlya-bud-yakogo-vchytelya.html>.
9. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T041618.html (дата звернення: 25.11.2018).
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030435.html.
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.
12. Комбарова Ю.В. Правові основи вирішення конфліктів вчителів, учнів та їх батьків. Правовий путівник для освітян: практичний посібник із підвищення правової обізнаності педагогів / Логвінова М.В., Гичка К.І. та ін. Калусь: ПП «Артекс», 2012.

Иваний Е.Н.

Сумской государственный педагогический университет
имени А.С. Макаренко

«РОДИТЕЛЬСКИЙ ТЕРРОРИЗМ» ИЛИ КТО ЗАЩИТИТ УЧИТЕЛЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ПРАВОВОМ ГОСУДАРСТВЕ

Аннотация

Изменения в политической и экономической жизни страны привели к значительным изменениям в системе образования. Это стало причиной многих проблем и отразилось на взаимоотношениях образовательных учреждений и семьи. Анализируется состояние школьной действительности и освещаются негативные стороны отсутствия ответственности родителей и учеников за грубое нарушение дисциплины во время учебного процесса, хамство, давление на учителя. Предлагаются возможные пути решения сложившейся проблемы. Автором отмечается, что крайне важно на государственном уровне вернуть уважение и почет к учителям, предоставлять им всестороннюю поддержку.

Ключевые слова: престиж профессии учителя, права учителей, конфликтные ситуации, давление родителей, статус педагогов, задача государства.

Ivanii O.M.

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

“PARENTAL TERRORISM” OR WHO WILL PROTECT TEACHERS IN THE MODERN LEGAL STATE

Summary

Changes in the political and economic life of the country have caused significant changes in the education system. This caused many problems and affected the relationship between educational institutions and family. The article is devoted to the analysis of the state of school reality. It is also highlighted the negative aspects of the lack of parents and pupils' responsibility for gross violations of discipline during the educational process, for rudeness, for pressure on teachers. Possible solutions of the problem are proposed. The author notes that it is extremely important at the state level to return respect and deference to teachers, to provide them with comprehensive support.

Keywords: prestige of the teaching profession, teachers' rights, conflict situations, pressure of parents, status of teachers, the task of the state.